

НА ШЛЯХУ ДО СТВОРЕННЯ СПІЛЬНОЇ ІМІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС

***Анотація.** Стаття присвячена сучасній міграційній ситуації у Європі. Автор аналізує ступінь інтеграції іммігрантів до суспільства на прикладі Франції, досліджено перші спроби створення спільної імміграційної політики для всіх держав-членів ЄС, розглянуті базові документи.*

Ключові слова: імміграція, геополітика, міграційна політика, інтеграція.

***Аннотация.** Статья посвящена современной миграционной политике в Европе. Автор анализирует степень интеграции иммигрантов в общество на примере Франции, исследованы первые попытки создания общей иммиграционной политики для всех государств-членов ЕС, рассмотрены базовые документы.*

Ключевые слова: иммиграция, геополитика, политика миграции, интеграция.

***Annotation.** The article is devoted to contemporary migration situation in Europe, particularly in France, and to degree of integration of immigrants into society. Also there was made a research on the first attempt to create a common immigration policy for all EU Member States and analysis of basic documents accepted.*

Keywords: immigration, geopolitics, migration policy, integration.

За останні два десятиріччя зміни у геополітичному плані вплинули на уяву про європейську ідентичність як таку, адже європейська інтеграція це не лише економічна інтеграція.

Актуальність і постановка проблеми. Зі створенням ЄС та розширенням його меж стираються не тільки географічні межі, а й підсвідомі. Так, сьогодні наприклад, громадянин Польщі чи будь-якої іншої держави-члена Союзу, має подвійне громадянство. Одночасно є поляком за національністю і внутрішнім громадянством та європейцем за визнанням. Питання міграційної політики взаємопов'язані з успіхами у міжнародній політиці, а їх вирішення з питаннями геополітики. Проблема інтеграції іммігрантів носить не лише геополітичний характер, але й економічний та законодавчий.

Отже, **метою даної статті** є аналіз існуючої імміграційної політики країн ЄС, вивчення досвіду Франції, розгляд базових документів та ініціатив євроспільноти, запропонованих для вирішення поточних проблем.

Чи існує спільна імміграційна політика як офіційна, або кожна країна-член ЄС має свою особисту політику щодо іммігрантів і відповідно створює свої особисті умови?

Аналіз останніх публікацій. Джерельна база дослідження включає в себе законодавчу базу ЄС у сфері регулювання політики імміграції, для розкриття французького досвіду було використано офіційні документи, нормативно-правові акти. Позицію політичного керівництва Франції та ФРН в питаннях імміграції було розкрито на основі публіцистичних джерел (наприклад, "Le Monde") офіційних виступів та заяв. Всі зазначені джерела є загальнодоступними, зокрема через мережу Інтернет.

Виклад основного матеріалу. Геополітичні зміни в кінці ХХ-го століття також спричинили підвищення потоку іммігрантів з країн Сходу (колишнього СРСР) та Півдня (колишні колонії великих метрополій). [1]. Починаючи з 1990-х, Європа занепокоєна тенденцією старіння нації, це і змусило держави змінити своє відношення до іммігрантів та дещо послабити імміграційну політику. Потрібно зазначити, що спільні європейські принципи були вироблені по відношенню до представників студентства, резидентів на довгий термін та іноді щодо політики об'єднання сімей, проте залишається під питанням регулювання так званої «економічної» імміграції. На протязі довгого часу, ЄС не може дійти згоди щодо утворення «синьої європейської картки» для заманювання висококваліфікованої робочої сили. Ця пропозиція виявилась важким випробуванням для національного суверенітету країн, та викликала багато невдоволень. Відсутність консенсусу країн-членів щодо спільної міграційної політики робить неможливим створення спільного Кодексу правил імміграції до країн ЄС.

Процес адаптації іммігрантів є важливим елементом у ланцюжку їх інтеграції-натуралізації - процесу адаптації іммігрантів, шляхом їхньої подальшої інтеграції до суспільства з метою надання їм можливості участі у суспільно-політичних процесах.

Неодноразово робилась спроба гармонізувати потік іноземців, шляхом прийняття нових законів та підписання двосторонніх договорів, також через обмеження нелегальних потоків імміграції. Точаться гострі дискусії, спричинені статистичними даними щодо «відтоку мізків». Коефіцієнт розумних та освічених, що виїжджають залишається одним з найвищих, і питання полягає в тому, хто ж буде врешті решт розбудовувати країну? Вибіркова імміграція постає як загроза подальшого розвитку малозабезпечених країн та країн, що розвиваються.

Сьогодні об'єднана Європа переживає не тільки економічну, а й соціальну і культурну кризи. І іноді саме імміграція зображується як причина невдач. ЗМІ постійно інформує населення про тисячі нелегальних

іммігрантів, які у пошуках кращого життя приїжджають до високо розвинутих країн. Явище імміграції є проблемою не саме по собі, а з точки зору неможливості регулювати потоки нелегальної імміграції, та й легальна імміграція останнім часом завдає купу клопоту. Однією з причин є проблема слабкої інтеграції іноземців в нові суспільства, яка посилюється їх небажанням практикувати культуру країни-отримувача та поважати чужі традиції. Однак, це не єдині перепони на шляху до реалізації успішної спільної політики. Досі не подолані такі явища, як дискримінація та расизм.

Що стосується юридичної сторони питання, то проблема інтеграції іммігрантів має вирішуватись не тільки в межах імміграційної або візових політик, а й шляхом внесення відповідних змін до трудового законодавства, які не суперечать внутрішній політиці та політиці безпеки й оборони. Не чітке регулювання даних норм в законодавстві ЄС, відсутність спільної імміграційної політики породжує низку проблем, і як наслідок збільшується кількість міжнаціональних конфліктів, які стаються дедалі гострішими. Найпроблемнішим залишається питання інтеграції іммігрантів з країн третього світу, передусім йдеться про вихідців з ісламських країн.

Імміграційна політика, як і будь-яка з публічних політик ЄС потребує узгодження на міждержавному рівні та координації дій. Прийняття спільних законодавчих актів залишається однаково важливим та разом з тим, потребує неабияких зусиль з боку головних акторів. Врегулювання даної політики все ще потребує більшого узагальнення у питанні відповідності внутрішніх політик держав-членів і загальної політики, та удосконалення. Одним з прикладів є політика надання громадянства, яка з одного боку схожа в кожній країні-учасниці ЄС, а з іншого боку, несе в собі деякі кардинальні відмінності, а іноді навіть і є демонстрацією завуальованої дискримінації на офіційному рівні...

Для наближення до запровадження єдиної європейської імміграційної політики кожна країна обрала свій шлях. Однак, задля кращого результату було вирішено нарешті домовилися про розвиток загальної імміграційної політики. Європейська Комісія внесла пропозиції щодо розробки такої політики, більшість цих пропозицій сьогодні стали невід'ємною частиною європейського законодавства. Основною метою є поліпшення управління міграційними потоками, шляхом скоординованого підходу, який би брав до уваги демографічну та економічну ситуації в ЄС. Європейські країни все частіше звертають увагу не на кількість іммігрантів, а на їхню якість, надаючи перевагу висококваліфікованим фахівцям.

Елементи для майбутньої спільної імміграційної політики було започатковано в жовтні 1999 року в Тампере (Фінляндія). В ЄС імміграційна політика не повинна заперечувати трьом критеріям, прописаним у розділі IV Амстердамської угоди: свободі, правосуддю та безпеці. У листопаді 2004 року Європейська Рада приймає Гаазьку програму. Ця програма включає набір з десяти пріоритетних напрямків в галузі свободи, безпеки та юстиції. Крім того, одним з пунктів стало визначення основних аспектів імміграційної політики на 2004-2009 роки: сприяння інтеграції іммігрантів у країнах ЄС, боротьба з нелегальною імміграцією, особливо щодо торгівлі жінками і дітьми; нарешті, виконання плану по легальній імміграції. Починаючи з 2007 р., Європейська Комісія гоуге щорічну доповідь з питань міграції та інтеграції. Це своєрідний моніторинг розвитку європейської міграційної політики. У лютому 2008 року Європейська Комісія розглянула можливість створення європейської системи спостереження за зовнішніми кордонами (ЕВРОСУР). Було прийнято ряд Директив, головною метою яких було покращити регулювання процесів в міграційній сфері.

Держави-члени ЄС неодноразово на протязі багатьох років намагаються врегулювати правові аспекти міграційної політики, як шляхом укладання нових угод та підписання нових конвенцій, так і через створення нових інституцій (наприклад, Фронтекс, ЄВРОСУР (2008), ІНТЕРПОЛ). Аналіз основних документів ЄС та ПАРЄ дав можливість виявити найбільші прогалини у сфері спільної міграційної політики. [2]. На разі, інституційне забезпечення у сфері політики міграції залишається далеким від досконалості. Імміграційна політика передбачає не лише регулювання легальних і нелегальних міграційних потоків та сприяє інтеграції іммігрантів у суспільство, а й потребує узгодження з іншими політиками: соціальною, візовою, економічною політиками та політикою безпеки та оборони. З однією сторони, європейські країни сприяють розвитку культурних клубів, товариств по спільним інтересам серед іммігрантів, тим самим сприяючи самовираженню серед національних меншин. Однак, з іншого боку, запровадження спільної імміграційної політики не завжди передбачає збереження національної ідентичності та первинної культури іммігрантів.

Що стосується спільних дій, то для запровадження єдиної європейської імміграційної політики кожна країна обрала свій шлях. Усі держави-члени Європейського союзу страждають від нескінченного потоку міжнародної міграції. Саме тому, було вирішено нарешті домовилися про розвиток загальної імміграційної політики на європейському рівні. Європейська Комісія внесла пропозиції щодо розробки такої політики, більшість цих пропозицій сьогодні стали невід'ємною частиною законодавства ЄС. Основною метою є поліпшення управління міграційними потоками, шляхом скоординованого підходу, який би брав до уваги демографічну та економічну ситуації в ЄС.

Незважаючи на обмежування імміграційної політики, починаючи з 1970-х років у більшості держав-членів, велика кількість легальних і нелегальних мігрантів, як і раніше надходить до країн Європейського Союзу, не говорячи вже про щорічно зростаючу кількість осіб, які шукають притулку в більш розвинених країнах. [3; 4]. Добре розвинута система сформувалась на теренах ЄС, шукачі наживи скориставшись інтересом осіб, які шукають кращого життя, ще збагатились завдяки прибуткам від торгівлі людьми та розповсюдженню контрабанди, продажу забороненої продукції. Створена ситуація, змушує уряди діяти більш жорстоко, намагаючись мобілізувати якомога більше ресурсів задля боротьби з нелегальними потоками іммігрантів. Однак, водночас, країни ЄС потребують іммігрантів, свіжої крові. Проте, останнім часом, європейські країни все частіше зверта-

ють увагу не на кількість іммігрантів, а на їхню якість, надаючи перевагу висококваліфікованим фахівцям. Остання тенденція, яскраво доводить, що ЄС потребує іммігрантів для задоволення своїх економічних потреб, більше, ніж демографічних.

Новий етап у розвитку імміграційної політики та політики деяких держав-членів, направленої на більш глибоку адаптацію іммігрантів почався в 2010 році. У серпні 2010 року президент Франції, Н. Саркозі видав наказ про ліквідацію нелегальних поселень циган на території своєї країни. [5]. Хвиля незадоволень європейської спільноти почалась одразу після. Республіку почали звинувачувати в недотриманні прав людини та національних меншин. Проте, з іншого боку, можливо, вивчивши безуспішний досвід своїх попередників у питаннях інтеграції іммігрантів, уряд Франції дійшов висновку, що легше різноманітними методами, навіть не зовсім демократичними, відвадити ромів від своєї держави, ніж потім отримати ще одну гарячу проблему, ще одне гетто, і бути змушеними платити їм соціальні дотації. Проте, відповідно до офіційних коментарів міністра імміграції та національної ідентичності Франції, Еріка Бесона: «Франція веде таку саму міграційну політику як і інші держави-члени ЄС». Метою та основою міграційної політики Франції є прийти до успішної інтеграції... Відкрити кордони – легко, і це помилка. Не потрібно вірити пліткам, Франція – гостинна земля. Це не закрита фортеця... За статистикою Франція – друга держава після США, в якій просять притулок». Бессон додав, що в 2009 174 000 іноземців отримало право на довгострокове проживання та 108 000 осіб отримали французьке громадянство. Цікавим залишається той факт, що лімітуючи кількість іммігрантів з країн Сходу та намагаючись обмежити рух громадян нових членів ЄС, Республіка полегшує рух іммігрантів з країн Магрибу, зокрема – Марокко, про що було заявлено під час останньої конференції по створенню Середземноморського бюро молоді (СБМ). [6].

У вересні 2010 року, під час своєї подорожі до Бухареста, пан Бессон прокоментував рішення резолюції Європарламенту по даному питанню. Як пише фахове французьке видання ЛеМонд: Франція не має намірів терпіти політичний диктат, «скрупульозно дотримується застосування суспільного законодавства та законів французької республіки». 7 жовтня 2010 року відбулось слухання доповідей по Ромському питанню Парламентською асамблеєю. Між іншим, напередодні цього засідання ПАРЕ, весь світ святкував 60-річчя Європейської конвенції прав людини. Доповідачі закликали дотримуватись елементарних речей – поважати фундаментальні права цієї громади (зокрема у Франції). В жовтні 2010 року, ПАРЕ приймає резолюцію №1760 (2010), яка містить в собі теми расизму, етнічної дискримінації, циган. Нагадаю, трохи раніше було прийнято Резолюцію №1740 (2010) щодо становища ромів у Європі та відповідно до закликів Ради Європи, якимось покращити існуючу ситуацію. [2]. Даний документ закликає держави збільшити фінансування соціальних європейських фондів, Банк розвитку Ради Європи – створити проекти, громадські організації спрямувати свої сили на інтеграцію ромських громад до європейського суспільства.

У жовтні 2010 року, ФРН врешті решт звернула увагу на недосконалість запровадження імміграційної політики. Так, на зборах молодіжної організації ХДС у Потсдамі, Ангела Меркель зазначила: «Ті, хто хоче стати частиною нашого суспільства, повинні не тільки дотримуватись наших законів, а й розмовляти нашою мовою», – заявила Меркель. Цей заклик канцлера був одразу ж розцінений, як визнання повного фіаско Німеччини. [7]. Чому ж ще років 20 назад, ФРН намагалась залучити якомога більше іммігрантів? Причиною цьому – є старіння нації, адже щороку близько 200 тисяч кваліфікованих німців виходять на пенсію, а не всі іммігранти мають необхідну освіту.

Висновки. Отже, більшість країн ЄС зазнала невдач у спробі побудувати мультикультурне суспільство, яке б поважало і дотримувалось не лише своїх традицій, а й традицій країни яка надала притулок. Звісно, експерти ЄС вважають, що подібна практика не відповідає свободам ЄС, стандартам гуманності та принижує релігійні переконання окремих осіб.

Проте, саме запровадження спільної імміграційної політики ЄС стане одним з поштовхів до покращення становища іммігрантів, а також полегшить сам процес інтеграції до європейського суспільства. Прозорі схеми набуття громадянства та отримання віз цілком можуть покращити сучасну ситуацію з нелегальною імміграцією. Це одним аспектом, який потребує нагального вирішення – є розвиток взаємоповаги між різними членами суспільства країн ЄС, та правильне сприйняття кожної окремої культури, повага до чужих традицій. Повага іммігрантів до культури країни, яка їм надала притулок є одним з двигунів рівноправної інтеграції. Підписання угод та розробка все нових і нових документів у сфері спільної імміграційної політики вже слугує початком Великого процесу перетворень.

Список використаних джерел

1. Архів Національного інституту європейської статистики та економічних вчень. – Режим доступу. – http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=NATTEF0216.
2. Архів Парламентської асамблеї Ради Європи. – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/Records/2010/F/1010071000F.htm>.
3. Weil P. La France et ses étrangers. – Paris: Gallimard, 2008.
4. Lacoste Y. Dictionnaire Géopolitique. – Paris: Flammarion, 1993.
5. Le parlement européenne [dhttp://www.lemonde.fr/societe/article/2010/09/09/le-parlement-europeen-demande-a-paris-de-suspendre-les-expulsions-de-roms_1408845_3224.html](http://www.lemonde.fr/societe/article/2010/09/09/le-parlement-europeen-demande-a-paris-de-suspendre-les-expulsions-de-roms_1408845_3224.html).
6. Архів Парламентської асамблеї Франції. – Режим доступу: archives.assemblee-nationale.fr/.
7. L'échec du multiculturalisme en France et en Europe. – Режим доступу: <http://www.nonali.be/dans-le-monde/france/lechec-du-multiculturalisme-en-france-et-en-europe/>.